

НҮБ-ын Хүний эрхийн зөвлөлийн
Хүний эрхийн төлөв байдлыг хянан хэлэлцэх ээлжит нэгдсэн хэлэлцүүлэг
(UPR)-ийн Ажлын хэсгийн 36 дугаар чуулганаар
Монгол Улс дахь хүний эрхийн төлөв байдлын талаарх үндэсний
гуравдугаар илтгэлийг хэлэлцүүлэх үеэр бусад улсаас өгсөн зөвлөмж

1. Үндэсний хууль тогтоомжийг Эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийн тухай олон улсын пактад нийцүүлэх, эрх зүйн шинэтгэл явуулахдаа иргэний нийгмийн оролцоог хангах (Украйн);
2. Цөмийн зэвсгийг хориглох тухай гэрээнд гарын үсэг зурж, нэгдэн орох (Гондурас);
3. Эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэхийн эсрэг конвенцийн нэмэлт протоколд заасны дагуу эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний механизм бий болгох (Казахстан), Эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэхийн эсрэг конвенцийн нэмэлт протоколд заасны дагуу эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний үр дүнтэй механизмыг хойшлуулшгүйгээр бий болгох (Украйн);
4. Эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэхийн эсрэг конвенцийн нэмэлт протоколд заасны дагуу эрүү шүүлтээс урьдчилан сэргийлэх үндэсний механизм бий болгох үйл явцыг хурдасгах, эрүү шүүлт, тэр дундаа эрх чөлөөг нь хассан хүнийг эрүүдэн шүүсэнтэй холбоотой гомдлыг шалган шийдвэрлэх бие даасан, үр дүнтэй процедур бий болгох (Мексик);
5. UPR-ын хоёр дахь илтгэлийн мөрөөр байгуулсан орон тооны бус зөвлөлийг хүний эрхийн бүх зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх, тайлагнах, мөрөөр ажиллах асуудал хариуцсан байнгын ажиллагаатай яам хоорондын механизм болгож шинэчлэн байгуулах (Португал);
6. Хүний эрхийн олон улсын гэрээний байгууллага, механизмаас өгсөн зөвлөмжийг хэрэгжүүлэх, тайлагнах, мөрөөр ажиллах асуудал эрхэлсэн байнгын ажиллагаатай засгийн газрын бүтэц /NMIRF/ бий болгох (Бахам);
7. Хүний эрхийн олон улсын байгууллага, тэр дундаа Хүний эрхийн зөвлөлийн Тусгай процедур, гэрээний байгууллагуудтай үргэлжлүүлэн хамтран ажиллах (Пакистан);
8. НҮБ-ын Гэрээний хороодын сонгуульд нэр дэвшүүлэхдээ мерит зарчимд суурилсан нээлттэй сонгон шалгаруулалт явуулдаг болох (ИБУИНХУ);
9. Үндэсний хууль тогтоомжийг хүний эрхийн олон улсын стандартад нийцүүлэх ажлыг үргэлжүүлэх (Венесуэл);
10. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийг үргэлжүүлэн хэрэгжүүлэх (Израиль);
11. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийн хэрэгжилтийг хариуцаж байгаа албан хаагчдыг сургалтад хамруулах, зохих нөөц

- хуваарилах замаар хуулийн үр нөлөөг нэмэгдүүлэхэд анхаарах (Перу);
12. Гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх тухай хуулийг хэрэгжүүлэх санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх, гэр бүлийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх, мэдээлэх чиг үүрэгтэй салбаруудын хамтын ажиллагааг өргөжүүлэх (Австрали);
  13. Хүний эрхийг хамгаалагчдын хүний эрхийг хөхиүлэн дэмжих, хамгаалах чиглэлээрх үйл ажиллагаагаа чөлөөтэй хэрэгжүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх үүднээс тэднийг хүлээн зөвшөөрч, хамгаалахад чиглэсэн хууль тогтоомж баталж хэрэгжүүлэх (Ирланд);
  14. Хүний эрхийг хамгаалагчдыг хамгаалах тухай хуулийн төслийг аль болох хурдан эцэслэн батлах (Швейцар);
  15. Үндэсний болон салбарын үндсэн бодлого, хөтөлбөрийг боловсруулж, хэрэгжүүлэх замаар олон улсын үүрэг амлалтаа биелүүлэх чиглэлээр хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (БНАСАУ);
  16. Эмзэг бүлгийн хүмүүсийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах, тэдний хууль ёсны эрхийг хангах талаар үргэлжлүүлэн анхаарч ажиллах (Кувейт);
  17. Хүүхэд, эмэгтэйчүүд, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс, ахмад настан зэрэг эмзэг бүлгийн иргэдийн эрх, ашиг сонирхлыг хамгаалах үйл ажиллагаагаа сайжруулах чиглэлээр хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Лаос);
  18. Эмзэг бүлгийн, ялангуяа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийг хамгаалах чиглэлээр хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Ливан);
  19. Хүүхэд, эмэгтэйчүүд, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс, өндөр настан зэрэг нийгмийн эмзэг бүлгийн гишүүдийн эрхийг хууль тогтоомжоор болон практикт үргэлжлүүлэн хамгаалах (ОХУ);
  20. Ард иргэд, тэр дундаа нэн эмзэг бүлгийн иргэдийн амьдралын чанарыг сайжруулахын тулд халамж, нийгмийн хөтөлбөрүүдийг үргэлжлүүлэн бэхжүүлэх (Вьетнам);
  21. Хүний эрхийн үндэсний комиссын эрх хэмжээ, түүний дотор үндэсний урьдчилан сэргийлэх механизмыг шинэ хууль тогтоомжийн дагуу улам бүр бэхжүүлэх (Гүрж);
  22. Парисын зарчмын дагуу Хүний эрхийн үндэсний комиссыг бэхжүүлэхэд анхаарах (Энэтхэг);
  23. Парисын зарчимд бүрэн нийцүүлэн Хүний эрхийн үндэсний комисст зохих хүний болон санхүүгийн нөөцийг хуваарилах (Казахстан);
  24. Хүний эрхийн салбарт хүртээмжтэй, цогц хандлагыг бий болгох зорилгоор бүс нутаг дахь хүний эрхийн үндэсний байгууллагуудын чадавхийг бэхжүүлэх (Армени);
  25. Хүний эрхийн боловсролыг төрийн бодлогын бүрэлдэхүүн хэсэг болгон нэгтгэх арга хэмжээг үргэлжлүүлэн авах (Пакистан);
  26. Шүүхэд болон захиргааны хэрэг хянан шийдвэрлэх ажиллагаанд хэрэглэх үр дүнтэй хууль, эрх зүйн эх сурвалж бий болгох үүднээс төр болон хувийн хэвшлийн салбар дахь шууд ба шууд бус

- ялгаварлан гадуурхалттай тэмцэх цогц хууль батлах асуудлыг авч үзэх (Чили);
27. Ялгаварлан гадуурхалтын бүх хэлбэртэй тэмцэх талаарх хууль тогтоомжийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх арга хэмжээг бэхжүүлэх (Аргентин);
  28. Шууд ба шууд бус ялгаварлан гадуурхах асуудлыг зохицуулж, ялгаварлан гадуурхалтын бүх хэлбэр, тэр дундаа хүйсийн болон бэлгийн чиг баримжаагаар нь ялгаварлан гадуурхахыг хориглосон цогц хууль батлах (Исланд);
  29. ЛГБТИ хүмүүсийн эсрэг хүчирхийлэл, ялгаварлан гадуурхлаас урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх, хүлээцтэй байдлыг хөхиүлэн дэмжих зорилгоор олон нийтийн мэдлэгийг дээшлүүлэх кампанит ажлыг эхлүүлэх (Исланд);
  30. Хүмүүсийг бэлгийн чиг хандлага, хүйсийн баримжаа, интерсекс байдал, хүйсийн илэрхийлэл зэргээр ялгаварлан гадуурхах, дарамт шахалт үзүүлэхээс хамгаалах хуулийн заалтыг улам боловсронгуй болгох, хэрэгжүүлэх (Израиль);
  31. Монгол Улсын Иргэний улсын бүртгэлийн тухай хуулийн 14 дүгээр зүйлд заасан трансжэндэр болон интерсекс хүмүүс хүйсээ хууль ёсоор бүртгүүлэхэд эмнэлгийн байгууллагын нотолгоо баримт бичиг авсан байх тухай шаардлагыг хүчингүй болгох (Израиль);
  32. ЛГБТИ хүмүүсийн эсрэг хэвшмэл, өрөөсгөл ойлголтын эсрэг үйл ажиллагааг эрчимжүүлж, энэ бүлгийн эсрэг хүчирхийлэл, ялгаварлан гадуурхах аливаа үйлдлийг мөрдөн шалгах нөхцөлийг баталгаажуулах (Люксембург);
  33. ЛГБТИ залуучуудын аюулгүй орчныг хангах, боловсролын байгууллага, эсхүл үе тэнгийнхэнээрээ шоовдорлуулахаас айгүйгээр хөгжих, өөрийгөө илэрхийлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор бэлгийн чиг хандлага, хүйсийн баримжаа зэрэг ойлголтыг багтаасан ялгаварлан гадуурхахын эсрэг бодлогыг нэвтрүүлэх (Нидерланд);
  34. Олон нийтийн мэдлэгийг дээшлүүлэх, хууль сахиулах байгууллагуудад үр дүнтэй сургалт зохион байгуулах замаар ЛГБТИ хүмүүсийн талаарх хэвшмэл, өрөөсгөл ойлголттой тэмцэх (Нидерланд);
  35. Хүний эрх, ялгаварлан гадуурхах түүний дотор бэлгийн чиг хандлага, хүйсийн баримжаагаар нь ялгаварлахтай тэмцэх сэдвээр эрүүл мэндийн ажилтнууд, шүүгч, цагдаагийн алба хаагчид, хорих байгууллагын ажилтнуудад сургалт зохион байгуулах (Португал);
  36. Бэлгийн чиг баримжаагаар нь ялгаварлан гадуурхах, үзэн ядах гэмт хэрэгтэй тэмцэх чиглэлээр шинээр бий болсон хууль тогтоомжийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх (Испани);
  37. Тогтвортой хөгжлийн зорилт 5.2 ба 16.1-т нийцүүлэн гэр бүлийн хүчирхийлэл, ЛГБТИ бүлгийн эсрэг хүчирхийллийн талаар мэдлэг, ойлголтыг дээшлүүлэх арга хэмжээ авах (Швейцар);
  38. ЛГБТИ хүмүүсийн эсрэг үзэн ядах гэмт хэрэгтэй холбоотой хэрэг зөрчлийн талаар хуульч, хууль сахиулах байгууллагын албан

- хаагчдыг үргэлжлүүлэн сургах, холбогдох хуулийн талаарх олон нийтийн мэдлэгийг дээшлүүлэх (Австрали);
39. ЛГБТ хүмүүсийн талаарх өрөөсгөл ойлголтыг арилгах, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн нийгмийн үйлчилгээнд хамрагдах боломжийг хангах талаар хүчин чармайлт гаргахад анхаарах (Тайланд);
  40. Арьс үндсээр алагчлах үзлийн бүх хэлбэрийг арилгаж, гадаадын иргэдийн эсрэг үзэн ядах үг хэллэг хэрэглэх явдлыг багасгах (Египет);
  41. Тогтвортой хөгжлийн 2020 оны хөтөлбөрийн холбогдох чухал зорилтыг биелүүлэхийн тулд ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийн салбар хоорондын хэрэгжилтийг бэхжүүлэх (Куба);
  42. 2019 онд эхлүүлсэн үйл явцыг үргэлжлүүлэн Бизнес ба хүний эрхийн удирдах зарчмыг хэрэгжүүлэх үндэсний үйл ажиллагааны төлөвлөгөөг боловсруулах хүчин чармайлтыг эрчимжүүлэх (Чили);
  43. НҮБ-ын Бизнес ба хүний эрхийн удирдах зарчмын дагуу Бизнес ба хүний эрхийн үндэсний үйл ажиллагааны төлөвлөгөө боловсруулахад холбогдох бүх этгээд, ялангуяа иргэний нийгмийг оролцуулах (Швейцар);
  44. Хүмүүс, ялангуяа малчид, тариаланчдын амьжиргаа, уламжлалт соёл, сайн сайхан аж амьдралыг хадгалахын тулд цэвэр орчин, цэвэр усаар хангагдах эрхийг хамгаалахад чиглэсэн хүчин чармайлтыг сайжруулах (Индонез);
  45. Ашигт малтмалын үйл ажиллагааны зөвшөөрөл олгох үйл явцад хүний эрх, хүрээлэн буй орчинд үзүүлэх нөлөөллийг үнэлэх, төслийн нөлөөлөлд өртөх бүх хүнийг үнэлгээний үйл явцад үр дүнтэй оролцох нөхцөл боломжийг бүрдүүлэх (Чили);
  46. Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэхэд шаардлагатай нөөцөөр хангах (Сенегал);
  47. Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөр болон байгаль орчны эрсдлийг бууруулах бусад холбогдох арга хэмжээг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх, хууль тогтоомжийн хэрэгжилтийг хангах чиглэлээр хүчин чармайлтаа нэмэгдүүлэх (Тайланд);
  48. Салбар дундын байгаль орчинд тулгамдсан асуудал, түүний дотор уур амьсгалын өөрчлөлт, гамшгийн эрсдлийг бууруулах тогтолцоог сайжруулахад шаардлагатай хууль, эрх зүйн орчинг бий болгож, бэхжүүлэх хүчин чармайлтыг эрчимжүүлэх (Фижи);
  49. Эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр зүй бусаар харьцсан тухай гомдлыг хүлээн авах, хянан шийдвэрлэх үр дүнтэй механизм бий болгох (Франц);
  50. Эрүүдэн шүүх болон бусад хэлбэрээр хэрцгий, хүнлэг бусаар буюу хүний нэр төрийг доромжлон харьцаж шийтгэхээс тэр дундаа шүүгч, прокурор, болон ажилтнуудад зориулан сургал тогтмол явуулах замаар урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг бэхжүүлэх (Индонез);
  51. Эрүүдэн шүүх, хүний нэр төрийг гутаан доромжилсон хэргийг мөрдөн шалгах бие даасан байгууллага байгуулах (Мальдив);

52. Хоригдсон хүмүүстэй зүй бус харьцсан тухай гомдол мэдээллийг мөрдөн шалгах хүчин чармайлтаа сайжруулах (Польш #3);
53. Эрүүдэн шүүхтэй тэмцэх чиглэлээр хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх, ингэхдээ хууль тогтоомжийн хүрээнд гомдол хянан шийдвэрлэх бие даасан механизм бий болгох, эрүү шүүлтийн талаарх гомдлыг хараат бусаар, шуурхай мөрдөн шалгах нөхцөлийг бүрдүүлэх (Румын);
54. Эрүү шүүлтийн хэргийг мөрдөн шалгах бие даасан, үр дүнтэй гомдлын механизм бий болгох (Испани);
55. Эрүү шүүлтийн талаар гомдол гаргах, гомдлыг мөрдөн шалгах механизмыг бэхжүүлж, үр дүнтэй байдлыг хангах (Ботсвана);
56. Хорих ангийн амьдрах орчин нөхцөлийг сайжруулах, хүний эрх чөлөөг хязгаарладаг бүхий л газарт хараат бусаар тогтмол хийх хяналт, шалгалтыг бэхжүүлэх (Норвеги);
57. Хорих ангийн хэт ачааллыг бууруулах чиглэлээр арга хэмжээ үргэлжлүүлэн авах (ОХУ);
58. Хүн худалдаалах гэмт хэргийг үр дүнтэй мөрдөн шалгах, ял шийтгэл оногдуулах, хохирогчдод илүү сайн үйлчилгээ үзүүлэх нөхцөлийг бүрдүүлэх зорилгоор хууль сахиулах болон шүүхийн тогтолцоог бэхжүүлэх (Канад);
59. Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчдыг хамгаалах, дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх ажлыг үргэжлүүлэх (Иран);
60. Хүн худалдаалах гэмт хэрэгтэй тэмцэх үүрэг бүхий хууль сахиулах байгууллагын ажилтнуудад зориулсан сургалт зохион байгуулах (Ирак);
61. Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчдыг нөхөн сэргээх, хамгаалах байраар хангах зэрэг замаар хохирогчдын хамгаалалтыг сайжруулж, хохирлоо нөхөн төлүүлэх бололцоог бүрдүүлэх (Малайз);
62. Төрийн албан хаагчид, хууль сахиулах байгууллагын болон цагаачлалын ажилтнууд, прокуроруудад мэргэшлийн сургалт явуулах, хүн худалдаалах гэмт хэргийг мөрдөн байцаах, яллах, шийтгэл оногдуулах, энэ гэмт хэргийн хохирогчдыг хамгаалах, дэмжлэг туслалцаа үзүүлэх замаар хүн худалдаалах гэмт хэрэгтэй үр дүнтэй тэмцэх (Мексик);
63. Хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчдын хамгаалалтыг сайжруулж, хохирлоо нөхөн төлүүлэх арга механизмыг бүрдүүлэх (Нигер);
64. Орчин цагийн боолчлолын бүх хэлбэрийг гэмт хэрэгт тооцох чиглэлээр дотоодын хууль тогтоомжийг сайжруулан бэхжүүлэх, үүнд хүн, ялангуяа эмэгтэйчүүд, хүүхэд худалдаалахаас урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, шийтгэх тухай НҮБ-ын протоколтой нийцүүлэн хүн худалдаалахыг гэмт хэрэгт тооцох (ИБУИНХУ);
65. Хүн худалдаалах, ялангуяа хүүхэд, эмэгтэйчүүдийг худалдаалахтай тэмцэх чиглэлээр хэрэгжүүлж буй үндэсний үйл ажиллагаа,

хөтөлбөрүүдийг нэгтгэх чиглэлээр үргэлжлүүлэн ажиллах (Венесуэл);

66. Хүн худалдаалах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох, түүний дотор Эрүүгийн хэрэг хянан шийдвэрлэх тухай хуулийн 8.1-д нэмэлт, өөрчлөлт оруулах асуудлыг түргэтгэх замаар хохирогчид прокуророос хүн худалдаалах гэмт хэрэгт сэжиглэгдэн шалгагдаж байгаа этгээдүүдийн эсрэг хэрэг үүсгэсэн эсэхээс үл хамааран хамгаалах үйлчилгээ авах боломжтой байх нөхцөлийг бүрдүүлэхэд анхаарах (Бахам);
67. Төрийн албан хаагчдад зориулсан мэргэшлийн сургалт явуулах зэргээр хүн худалдаалах, ялангуяа хүүхэд, эмэгтэйчүүдийг худалдаалахтай тэмцэх, гэмт этгээдэд шийтгэл оногдуулах нөхцөлийг баталгаажуулж хууль сахиулах үйл ажиллагааг сайжруулах, хүн худалдаалах гэмт хэргийн хохирогчдод иж бүрэн тусламж үзүүлэх, нөхөн сэргээх эмчилгээнд хамруулах зэрэг замаар хүчин чармайлтыг улам эрчимжүүлэх (Беларусь);
68. Шашин шүтэх, эс шүтэх, итгэл үнэмшилтэй байх эрх чөлөөг хөхиүлэн дэмжих, үүнд хууль, эрх зүйн зохицуулалтын орчныг бүрдүүлж шашны бүлэг, байгууллагуудад чөлөөтэй бүртгүүлж, үйл ажиллагаа явуулах боломжийг олгох (АНУ);
69. Гүтгэх үйлдлийг гэмт хэрэгт тооцохгүй байх арга хэмжээ авах зэрэг замаар сэтгүүлч, хэвлэл мэдээллийн ажилтан болон иргэний нийгмийн идэвхтнүүд ямарваа шийтгэл хүлээхээс айж эмээх зүйлгүйгээр үйл ажиллагаагаа олон улсын стандартын дагуу чөлөөтэй явуулах нөхцөлийг хангах (Эстони);
70. Зөрчлийн тухай хуулийн 6.21 дэх заалтыг хүчингүй болгох замаар үзэл бодлоо илэрхийлэх эрх чөлөөг хамгаалах (ИБУИНХУ);
71. Сэтгүүлч, хэвлэл мэдээллийн ажилтнуудын эсрэг үйлдсэн халдлагын хараат бусаар мөрдөн шалгах нөхцөлийг баталгаажуулж, гэм буруутай нь тогтоогдсон этгээдэд шийтгэл хүлээлгэх (Австрали);
72. Хүний эрхийг хамгаалагчид, иргэний нийгмийн байгууллагуудыг заналхийлэх, айлган сүрдүүлэх, дарамтлахаас хамгаалсан хууль тогтоомж баталж, хэрэгжүүлэх, сэтгүүлч, хэвлэл мэдээллийн ажилтнуудын эсрэг үйлдсэн халдлагын хэргийг мөрдөн шалгах, буруутай этгээдэд хариуцлага оногдуулах (Чех);
73. Байгаль орчинд хор хохирол учруулснаас үүдэлтэй хүний эрхийн зөрчлийг таслан зогсоох (Франц);
74. Төрийн бус байгууллагын бүртгэл, санхүүжилтийн тухай зохицуулалтыг олон улсын стандартад нийцүүлэх үүднээс Төрийн бус байгууллагын тухай хуулийн төслийг шинэчлэн боловсруулах (ХБНГУ);
75. Иргэний нийгэм, түүний дотор төрийн бус байгууллага, хүний эрхийг хамгаалагчид, шашны бүлгүүдийн улс төрийн үйл явц болон авлигын эсрэг хүчин чармайлтад оролцоог нь нэмэгдүүлэх (АНУ);
76. Хүний эрхийг хамгаалагчдыг халдлага, заналхийлэл, сүрдүүлгээс хамгаалах (Франц);

77. Хүний эрхийг хамгаалагчдын асуудлаарх Тусгай илтгэгчийн өгсөн зөвлөмжийн дагуу Хүний эрхийг хамгаалагчдын тухай хуулийн төслийг сайжруулах, батлах замаар хүний эрхийг хамгаалагчдыг хамгаалах (ХБНГУ);
78. Хувь хүний нууцаа хамгаалуулах эрхийг хөхиүлэн дэмжиж, улам сайн хамгаалах зорилгоор өгөгдөл хамгаалах үр дүнтэй хууль тогтоомж батлах, ингэхдээ хуульд нийцсэн байх, зайлшгүй байх болон хязгаарлалтын хүрээ нь хэр хэмжээнд нийцсэн байх зарчмыг баримтлах (ХБНГУ);
79. Хүүхэд, ялангуяа бэлгийн хүчирхийллийн хохирогч хүүхдийн хувийн нууцаа хамгаалуулах эрхийг нь бүрэн баталгаажуулсан хууль, эрх зүйн орчин бий болгох (Бельги);
80. Шүүхийн бие даасан байдлыг бэхжүүлэх, ялангуяа 2019 оны 3 дугаар сард батлагдсан Шүүгчийн эрх зүйн байдлын тухай, Прокурорын тухай болон Авлигын эсрэг хуульд тус тус оруулсан нэмэлт, өөрчлөлтийг хүчингүй болгох (Франц);
81. Шүүхийн бие даасан байдал, үйл ажиллагааны ил тод, чөлөөт байдлыг баталгаажуулахад чиглэсэн арга хэмжээг үргэлжлүүлэн авах (Ирак);
82. Шүүхийн хараат бус, ил тод байдлыг хангах, хууль сахиулах үйл ажиллагаа тодорхой байх нөхцөлийг баталгаажуулахад чиглэсэн арга хэмжээг үргэлжлүүлэн авах (Япон);
83. Шүүхийн тогтолцооны хараат бус, бие даасан байдлыг бүрэн хангах талаар хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Перу);
84. Алслагдмал нутаг дэвсгэрт хууль зүйн үйлчилгээг хүртээмжтэй хүргэх үүднээс хууль, эрх зүйн болон шүүхийн шинэтгэл хийх чиглэлээрх үйл ажиллагаагаа үргэлжлүүлэх (ОХУ);
85. Шүүхийн бие даасан байдлыг хамгаалах чиглэлээр үр дүнтэй арга хэмжээ авч, шүүгч, прокурорыг томилох үйл явцыг ил тод, хараат бус байлгах (Чех);
86. Хууль зүйн хамгаалалтыг тууштай хэрэгжүүлж, шүүгч болон бусад албан тушаалтныг дур зоргоор ажлаас нь халахаас урьдчилан сэргийлэхэд чиглэсэн хамгаалалтын арга хэмжээ бий болгох зэрэг замаар шүүхийн бие даасан байдал, авлигын эсрэг хяналтыг бэхжүүлэх (АНУ);
87. Шүүхийн тогтолцооны хараат бус, бие даасан байдлыг хангахын тулд хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль, журмыг шинэчлэх зэрэг арга хэмжээ авах (Бразил);
88. Шүүхийн шударга, ил тод байдлыг хангах, эрүүдэн шүүхэд оролцсон этгээдэд хариуцлага оногдуулах, хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл болон интернетийн хэрэглээнд тогтоосон хязгаарлалтыг цуцлах талаар шаардлагатай хүчин чармайлт гаргах (Египет);
89. 2019 онд батлагдсан Ажилгүйдэл, ядуурлыг бууруулах үндэсний хөтөлбөрийг бүрэн хэрэгжүүлж, Монгол Улсын үндэсний хөгжил дэвшил, ард иргэдийн сайн сайхан байдлыг хангахын тулд авлигатай тэмцэх чиглэлээрх хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Индонез);

90. Шүүх засаглал, төрийн албан дахь авлигатай тэмцэх, авлигатай холбоотой аливаа хэргийг мөрдөн шалгах хүчин чармайлтаа эрчимжүүлэх (Люксембург);
91. Шүүх засаглал, төрийн албан дахь авлигатай тэмцэх хүчин чармайлтаа эрчимжүүлэх (Тимор-Лесте);
92. 2021 онд болох ерөнхийлөгчийн сонгуульд ардчилсан сонгуулийн үйл явцыг хангах (Эстони);
93. Нийгмийн халамжийн дэмжлэг шаардлагатай өрхүүдэд хоол тэжээлийн дэмжлэг үзүүлэх үйлчилгээгээ үргэлжлүүлэх (Мьянмар);
94. Нийгмийн халамжийн хөтөлбөрүүдийг сайжруулж иргэдийн эдийн засаг, нийгэм, соёлын эрхийг бодитой хангах чиглэлээр улам бүр хүчин чармайлт гаргах (БНАСАУ);
95. Ядуурлын түвшингээс доогуур амьдарч байгаа бүлэгт нийгмийн халамж үзүүлэхэд чиглэсэн бодлогыг үргэлжлүүлэх (Оман);
96. Иргэдийн зохистой орон байраар хангагдах эрхийг баталгаажуулахад онцгой анхаарч, ядууралтай тэмцэх, нийгмийн даатгалыг сайжруулах чиглэлээр илүү их арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх (Польш);
97. Ядуурлыг бууруулах, иргэдийн амьжиргааны түвшинг дээшлүүлэхийн тулд нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийг үргэлжлүүлэн дэмжих (БНХАУ);
98. Хүчин төгөлдөр үйлчилж буй Эрүүгийн хууль, Хөдөлмөрийн тухай хуульд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахдаа Олон улсын хөдөлмөрийн байгууллагын зөвлөмжийн дагуу ажлын байрны бэлгийн дарамтыг хориглох тухай заалт оруулах асуудлыг судлан үзэх (Эстони);
99. Малчид, залуучуудын дунд ажилгүйдлийн түвшинг бууруулах чиглэлээр авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээгээ сайжруулах (Мьянмар);
100. Нийтийн эрүүл мэнд, эмнэлгийн үйлчилгээг улам бүр сайжруулах (БНХАУ);
101. Эх нялхсын эрүүл мэндийн салбарт гарсан томоохон ахиц дэвшлийг үргэлжлүүлж, өдгөө хэрэгжиж буй бодлого стратегийг цааш үргэлжлүүлэн нэн ялангуяа нярай хүүхдийн асаргаа, нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд, дархлаажуулалт, хөхөөр хооллолтыг дэмжих зэрэг чиглэлээр хөтөлбөрт тусган хэрэгжүүлэх (Куба);
102. Эх, хүүхдийн эрүүл мэндийг хөхиүлэн дэмжих хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Оман);
103. Үндэсний эрүүл мэндийн дэд бүтцийг нэн ялангуяа эх, хүүхдийн эрүүл мэндийн салбарт үргэлжлүүлэн бэхжүүлэх (Венесуэл);
104. Бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд, эрхийн талаархи насны онцлогт тохирсон боловсролыг сургуулийн сургалтын хөтөлбөрт тусгах (Фижи);
105. Бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн тухай мэдээлэл, бараа, үйлчилгээ авах бололцоог бүрдүүлэх замаар охид, эмэгтэйчүүд, хөгжлийн бэрхшээлтэй охид, эмэгтэйчүүдийн бэлгийн

- болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд, эрхийг хамгаалах, хүчээр үр хөндүүлэх, албадан үргүйжүүлэх явдлыг таслан зогсоох (Исланд);
106. Хүүхдийн насны онцлогт тохирсон бэлгийн боловсрол олгох цогц сургалтын хөтөлбөр баталж ерөнхий боловсролын сургалтын туршид хэрэгжүүлэх, уг хөтөлбөрт хүчирхийллийн асуудлыг мөн тусгаж оруулах (Исланд);
107. Бүх эмэгтэйчүүд бэлгийн болон нөхөн үржихүйн эрүүл мэнд, гэр бүл төлөвлөлтийн талаар мэдээлэл, үйлчилгээ авах бололцоог бүрдүүлж, тэд эдгээр бүх үйл явцад шийдвэрээ мэдээллийн үндсэн дээр чөлөөтэй гаргах эрхийг нь хангах (Мексик);
108. 2021–2030 оны Боловсролын салбарын мастер төлөвлөгөөг батлах чиглэлээр үргэлжлүүлэн ажиллах (Киргиз);
109. "Нэг Монгол" үндэсний нээлттэй боловсролын хөтөлбөрийг орчин үеийн боловсролын арга барил, интернет ашиглан насан туршийн боловсрол олгоход чиглэсэн шинэ технологиор баяжуулан бэхжүүлэх (Венесуэл);
110. Эмзэг бүлгийн хүүхдүүдэд онцгой анхаарал хандуулах замаар бүх түвшний хүүхдүүд боловсролд тэгш хамрагдах боломжийг баталгаажуулах чиглэлээр хүчин чармайлтаа бэхжүүлэх (Мальдив);
111. Үндэстний болон хэлний цөөнх, түүнчлэн уугуул иргэдийн боловсролын хүртээмжийг үргэлжлүүлэн бэхжүүлэх (Перу);
112. Боловсролын салбарын мастер төлөвлөгөөг шуурхай эцэслэж, хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг хангахын тулд холбогдох талуудтай зөвшилцөн олон нийтийн мэдлэгийг дээшлүүлэх үйл ажиллагаа явуулах (Сингапур);
113. Хүртээмжтэй боловсролын ерөнхий бодлогыг боловсруулах болон боловсрол, ялангуяа дээд боловсрол эзэмших эрхээ эдлэхэд нь хүн бүрт тэгш боломж олгох чиглэлээрх хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Тунис);
114. Эрүүгийн хууль, Хөдөлмөрийн тухай хуульд бэлгийн болон ажлын байрны дарамтыг хориглохтой холбоотой нэмэлт, өөрчлөлт оруулах зэрэг замаар охид, эмэгтэйчүүдийн эрхийг хамгаалахад чиглэсэн цогц хууль тогтоомж батлах (Ирланд);
115. Эмэгтэйчүүд эдийн засгийн хувьд илүү хараат бус байх нөхцөлийг бүрдүүлж, бэхжүүлэх ажлыг үргэлжлүүлж, тэдний эдийн засгийн салбарт өрсөлдөх явдлыг хөхиүлэн дэмжиж, эмэгтэйчүүдийн эсрэг хөдөлмөрийн ялгаварлан гадуурхалтыг хориглох арга хэмжээ авах (Энэтхэг);
116. Эмэгтэйчүүдийг санхүүгийн хувьд бие даахад нь туслах таатай орчин бүрдүүлэх чиглэлээр хүчин чармайлтаа эрчимжүүлэх, ялангуяа ажлын байранд эмэгтэйчүүдийг ялгаварлан гадуурхахыг хориглох талаар төрийн албан хаагчид болон хувийн хэвшлийн ажилтнуудын мэдлэгийг дээшлүүлэх (Люксембург);
117. Эмэгтэйчүүдийг эдийн засгийн хувьд бие даахад нь туслах таатай орчин бүрдүүлэх чиглэлээр хүчин чармайлтаа эрчимжүүлэх, үүнд мэдлэг, ойлголтыг дээшлүүлэх ажил зохион байгуулах, мэргэжлийн болон техникийн сургалт явуулах (Монтенегро);

118. Охид, эмэгтэйчүүдийг хүн худалдаалах гэмт хэрэгт өртөх эрсдлийг арилгах үүднээс охид, эмэгтэйчүүд, тэдний гэр бүлийн боловсрол хийгээд эдийн засгийн нөхцөл бололцоог дээшлүүлэхэд чиглэсэн хөтөлбөр хэрэгжүүлж бэхжүүлэх (Филиппин);
119. Нийгэмд жендэрийн тэгш байдлыг хөхиүлэн дэмжих чиглэлээр нэмэлт арга хэмжээ авах, түүний дотор 2011 онд батлагдсан Жендэрийн тэгш байдлыг хангах тухай хуулийн хэрэгжилтийг түргэтгэх (Япон);
120. Жендэрийн тэгш байдлыг хөхиүлэн дэмжихэд салбар хоорондын болон төрийн байгууллага хоорондын хамтын ажиллагааг үргэлжлүүлж, ажлын байран дахь жендэрийн саад тотгор, өрөөсгөл ойлголтыг даван туулах практик арга хэрэгслээр дамжуулан эмэгтэйчүүдийг чадавхижуулах сургалтын хөтөлбөр боловсруулахад олон улсын холбогдох түншүүдтэй хамтран ажиллах (Сингапур);
121. Жендэрийн тэгш байдлыг бэхжүүлэх, охид, эмэгтэйчүүдийг ялгаварлан гадуурхахтай тэмцэх, түүний дотор эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж, нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн эрхийг хангах талаар хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Тунис);
122. Эмнэлзүйн удирдамж, эмчилгээний стандартаас охид, эмэгтэйчүүдийг бэлгийн харьцаанд орсон эсэхийг тодорхойлохтой холбоотой шаардлагыг хасч, тэдний эрхийг хангах (Австрали);
123. Эмэгтэйчүүдийн эсрэг хүчирхийлэл, ялангуяа гэр бүлийн хүчирхийлэл болон бэлгийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх чиглэлээр төрөөс хууль эрх зүйн хамгаалалт, үйлчилгээ үзүүлэх, мэдээллийн хүртээмжтэй байдал, олон нийтэд хүргэх чиглэлээр ахиц дэвшил гаргахыг үргэлжлүүлэх (Чили);
124. Эмэгтэйчүүдийн эсрэг хүчирхийлэл, ялгаварлан гадуурхалт, түүний дотор гэр бүлийн хүчирхийлэл болон бэлгийн дарамттай тэмцэхэд чиглэсэн хүчин төгөлдөр үйлчилж буй хууль тогтоомжийг бүрэн, үр дүнтэй хэрэгжүүлэх (Итали);
125. Аливаа хэлбэрийн хүчирхийллийн хохирогч болсон охид, эмэгтэйчүүдэд туслах арга хэмжээг бэхжүүлэх, үүнд хоргодох байр, хохирогчдод дэмжлэг, тусламж үзүүлэх үйлчилгээнд хамрагдах боломжийг бүрдүүлэх (Мьянмар);
126. Хүүхэд, эмэгтэйчүүдийг хүчирхийллийн бүх хэлбэрээс хамгаалахад чиглэсэн арга хэмжээг бэхжүүлэх (Сенегал);
127. Охид, эмэгтэйчүүдийн эсрэг гэр бүлийн хүчирхийлэл болон бэлгийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх чиглэлээр шаардлагатай арга хэмжээг үргэлжлүүлэн авах (Энэтхэг);
128. Эмэгтэйчүүдийн эсрэг хүчирхийллийн түгээмэл хэлбэр, ялангуяа гэр бүлийн хүчирхийлэл болон бэлгийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх хүчин чармайлтаа эрчимжүүлж, хохирогчдод зохих дэмжлэг, тусламж үйлчилгээ үзүүлэх (Чех);
129. Эмэгтэйчүүдийн эсрэг хүчирхийлэлтэй тэмцэх арга хэмжээ авах, үүний дотор цагдаагийн алба хаагчдыг хохирогч төвтэй аюул заналхийллийн үнэлгээг хэрхэн үр дүнтэй хийх талаар сургаж дадлагажуулах (Дани);

130. Гэр бүлийн хүчирхийлэл болон жендэрт суурилсан хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх, ялангуяа хууль сахиулах үйл ажиллагааны үр нөлөөг дээшлүүлэх, мэдлэг, ойлголтыг нэмэгдүүлэх ажил зохион байгуулах, хөрөнгө хуваарилах, түүнчлэн хүчирхийллээс амьд үлдсэн хүмүүсийн хамгаалалт болон үйлчилгээ авах нөхцөл боломжийг сайжруулах (Канад);
131. Бэлгийн дарамтад өртсөн хохирогчдын хувийн нууцыг хамгаалах хууль, эрх зүйн орчин бий болгож, хохирогчдыг нөхөн сэргээх зорилгоор аюулгүй орон байраар хангах, мэргэжлийн үйлчилгээ үзүүлэх тогтолцоог бүрдүүлэх (Эстони);
132. Гэр бүлийн хүчирхийлэл болон жендэрт суурилсан хүчирхийллийн хохирогчдод үзүүлэх тусламж үйлчилгээг сайжруулах, гэр бүлийн хүчирхийлэл болон жендэрт суурилсан хүчирхийлэлд өртсөн охид, эмэгтэйчүүдийн онцгой хэрэгцээний талаарх хууль сахиулах байгууллагын ажилтнууд, хуульчид, шүүгчдийн мэдлэгийг дээшлүүлэх арга хэмжээ авах (Фижи);
133. Гэр бүлийн хүчирхийлэл болон жендэрт суурилсан хүчирхийлэлтэй тэмцэх, хохирогчдод зохих дэмжлэг туслалцаа үзүүлэхэд чиглэсэн хамгаалалтын механизмыг улам бэхжүүлэх (Филиппин);
134. Гэр бүлийн хүчирхийлэл болон жендэрт суурилсан хүчирхийлэл, эмэгтэйчүүдийг ялгаварлан гадуурхах явдлыг арилгах, парламент болон шийдвэр гаргах түвшинд эмэгтэйчүүдийн оролцоог улам бүр нэмэгдүүлэх чиглэлээр хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (БНСУ);
135. Гэр бүлийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх, бүх хохирогчийг хамгаалах чиглэлээрх үндэсний механизмуудыг улам бүр бэхжүүлэх (Киргиз);
136. Гэр бүлийн хүчирхийлэл болон жендэрт суурилсан хүчирхийлэлтэй тэмцэх чиглэлээр шаардлагатай арга хэмжээг үргэлжлүүлэн авах (Непал);
137. Гэр бүлийн хүчирхийлэлд өртсөн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хамгаалах байр, хохирогчдыг дэмжих үйлчилгээнд хамрагдах боломжийг өргөжүүлж, холбогдох ажилтнуудад тэдний онцлог хэрэгцээ, эмзэг байдлын талаар зохих сургалтыг зохион байгуулах (Бахам);
138. Шийдвэр гаргах үйл явцад эмэгтэйчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлэх (Иран);
139. Жендэрийн тэгш байдлыг хөхиүлэн дэмжих, Жендэрийн тэгш байдлыг хангах үндэсний хөтөлбөрөөр дамжуулан шийдвэр гаргах түвшинд эмэгтэйчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлэх чиглэлээр хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Лаос);
140. Улс төрийн болон шийдвэр гаргах түвшинд эмэгтэйчүүдийн оролцоог нэмэгдүүлэх чиглэлээр хүчин чармайлтыг үргэлжлүүлэн (Непал);
141. Хүүхдийн эрхийн хамгаалалтыг бэхжүүлэхэд чиглэсэн хүчин чармайлтыг бүх түвшинд үргэлжлүүлэх (Ливан);

142. Хүүхдийн эрхийн хэрэгжилтийг бэхжүүлэх чиглэлээр нэмэлт авах арга хэмжээ авах, ялангуяа хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд боловсрол эзэмших бүрэн боломжийг бүрдүүлэх, хүүхдүүдийг хөдөлмөрийн хортой нөхцөлд ажиллуулах явдлыг таслан зогсоох (Польш);
143. Хүүхдийг кибер гэмт хэргээс хамгаалах зорилгоор мэдлэг, ойлголтыг нэмэгдүүлэх ажлыг эрчимжүүлэх (Сири);
144. Хүүхдийн эрхийг хамгаалах чиглэлээрх хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Вьетнам);
145. Бүх түвшний хүүхдүүд, түүний дотор алслагдмал нутаг дэвсгэрт амьдардаг болон амьжиргааны түвшнээс доогуур орлоготой өрхийн хүүхдүүдэд боловсрол эзэмших тэгш боломжийг бүрдүүлэх талаар тодорхой арга хэмжээ авах (Украин);
146. Эмзэг, гадуурхагдсан бүлгийн хүүхдүүдэд онцгой анхаарал хандуулж, хүүхэд бүрт боловсрол эзэмших тэгш боломжийг бүрдүүлэх (Афганистан);
147. Хүүхдийн эндэгдлийн түвшинг улам бууруулах зорилгоор хүүхдийн эрүүл мэндийн хөтөлбөрийг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх (Иран);
148. Хөдөө орон нутгийн болон бага орлоготой өрхийн хүүхдүүдэд онцгой анхаарал хандуулж, хүүхэд бүр эрүүл мэндийн зохих тусламж үйлчилгээ авах нөхцөлийг бүрдүүлэх арга хэмжээ авах (Афганистан);
149. Хүүхдийн эсрэг хүчирхийлэлтэй тэмцэх хүчин чармайлтаа бэхжүүлэх (Ирак);
150. Хүүхдийн эсрэг хүчирхийллийн бүх хэлбэр, түүний дотор гэр бүлийн болон бэлгийн хүчирхийллээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр хүчин чармайлтаа ахиулах (Итали);
151. НҮБ-ын Хүүхдэд зориулсан халамжийн хувилбарт үйлчилгээний тухай удирдамж болон Ерөнхий тайлбар №6-г харгалзан үзэж хувилбарт үйлчилгээнд хамрагдаж буй хүүхдүүдэд чанартай халамж үйлчилгээ үзүүлэх, гэр бүлийг дэмжих үйлчилгээг бий болгож, сайжруулах, нийгмийн үйлчилгээ эрхлэгчдэд зориулж чанартай сургалт зохион байгуулах, хүүхэд эцэг эхээсээ шаардлагагүйгээр хагацахаас урьдчилан сэргийлэх (Словени);
152. Хүүхдийн хөдөлмөр, хүүхдийн эсрэг гэр бүлийн болон бэлгийн хүчирхийлэлтэй тэмцэх нэмэлт арга хэмжээ авах, тухайлбал урьдчилан сэргийлэх хөтөлбөрүүдийн санхүүжилтийг нэмэгдүүлэх (ХБНГУ);
153. Хүүхдийг аюултай орчинд ажиллуулахгүй байх нөхцөлийг баталгаажуулж, хүүхдийн хөдөлмөр, хүүхдийн мөлжлөгтэй тэмцэх (Итали);
154. Хүүхдийг бие махбодийн болон сэтгэлзүйн хүчирхийллээс хамгаалах, хүүхэд аюултай, хортой нөхцөлд хөдөлмөр эрхлэхээс урьдчилан сэргийлэх чиглэлээр хүчин чармайлтаа нэмэгдүүлэх (БНСУ);

155. Хүүхдийн эрхийн хамгаалалтыг сайжруулахад чиглэсэн хүчин чармайлтаа бэхжүүлэх, ялангуяа хүүхдийн хөдөлмөр эрхлэлт, насанд хүрээгүй хүүхдийг бэлгийн мөлжлөгт хамруулах чиглэлээр (Румын);
156. Хүүхдийн хөдөлмөрийг устгахад чиглэсэн Үндэсний үйл ажиллагааны төлөвлөгөө батлах, хүн хүч, техник, санхүүгийн хангалттай нөөцөөр хангах (Бельги);
157. Төрсний бүртгэлийг хүүхдийн хувийн байдал, насыг бүртгэх зориулалтынх нь хувьд боловсронгуй болгож, Монгол Улсын нийт нутаг дэвсгэрт хөдөлмөрийн хяналт шалгалтын дэглэмийг сайжруулах замаар хүүхдийн хөдөлмөрийг мөлжихөөс урьдчилан сэргийлэх засаглалын механизмыг бэхжүүлэх (Ботсвана);
158. Хууль, олон нийтийн боловсрол, мэдлэгийг дээшлүүлэх хөтөлбөрийг үр дүнтэй хэрэгжүүлэх замаар гэр бүл болон сургуулийн орчинд бие махбодийн шийтгэлийг таслан зогсоох чиглэлээр хүчин чармайлтаа нэмэгдүүлэх (Монтенегро);
159. Хүн, ялангуяа хүүхэд худалдаалахтай тэмцэх чиглэлээр хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Тунис);
160. Хүүхдийг бүх төрлийн хүчирхийлэл, мөлжлөг, ялангуяа хүүхдийн хөдөлмөрөөс хамгаалах талаар арга хэмжээ үргэлжлүүлэн авах (Норвеги);
161. Үндэсний үйл ажиллагааны төлөвлөгөөний дагуу хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн ажлын байрыг нэмэгдүүлэх, ажлын орчин нөхцөлийг сайжруулах чиглэлээр хүчин чармайлтаа үргэлжлүүлэх (Гүрж);
162. Сэтгэцийн эмгэгтэй хүмүүсийг албадан эмчлэх, гутаан доромжлох, хүчирхийлэл үйлдэх, дарамт шахалт үзүүлэх, хэт их эмчилгээ хийхтэй тэмцэх, тэднийг нийгэмд нэгдэн амьдрахыг нь дэмжиж сэтгэцийн эрүүл мэндийн үйлчилгээ үзүүлэх зэрэг арга замаар Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн тухай конвенцын дагуу сэтгэцийн болон нийгмийн сэтгэцийн эмгэгтэй хүмүүст дэмжлэг үзүүлэхэд чиглэсэн ээлтэй, халамжийн хувилбарт үйлчилгээ бий болгох, тэдгээр хүмүүсийн шийдвэрээ мэдээллийн үндсэн дээр, чөлөөтэй гаргах эрхийг нь хүндэтгэн хангах (Португал);
163. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийг ялгаварлан гадуурхах, тэгш бус байдалтай тэмцэх стратеги боловсруулж, Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн тухай конвенцыг бүрэн хэрэгжүүлэх зорилгоор хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн байгууллагуудтай зөвлөлдөх албан ёсны, байнгын механизм бий болгох (Испани);
164. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийг дэмжих үндэсний хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх чиглэлээр авч хэрэгжүүлж буй арга хэмжээг сайжруулах (Сири);
165. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийг хангах чиглэлээр амжилттай хэрэгжүүлж буй үндэсний бодлогыг үргэлжлүүлэх (Венесуэл);

166. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс, ялангуяа хөгжлийн бэрхшээлтэй охид, эмэгтэйчүүд, хөвгүүдийн эрхийг хангахад чиглэсэн хүчин чармайлтыг нэмэгдүүлэх (Аргентин);
167. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн эрхийг (үүнд, алслагдмал бүс нутагт амьдарч буй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүдийн боловсрол эзэмших эрх багтана) хамгаалах, хөхиүлэн дэмжих, чиглэлээрх хүчин чармайлтыг үргэлжлүүлэх (Япон);
168. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг нийгмийн амьдралд оролцох нөхцөлийг баталгаажуулах, хөгжлийн бэрхшээлтэй эмэгтэйчүүдийн эрхийг хөндөж буй шийдвэр гаргах үйл явцад тэдний оролцоог нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн арга хэмжээ авч хэрэгжүүлэх (Норвеги);
169. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд цогц хөгжлийн дэмжлэг үзүүлэх бодлогыг үргэлжлүүлэн хэрэгжүүлэх (Оман);
170. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийг нийгмээс тусгаарлахгүй байх нөхцөлийг баталгаажуулах чиглэлээр нэмэлт арга хэмжээ авах (Тимор-Лесте);